

Dajackie kobiety bronią lasu Tambun Bungai

28 lutego 2025

„Haga lewun keton, petak danom, ela sampai tempun petak nana sare” (język dajacki – „Dbaj o swój dom. Nie pozwól, by zmuszono cię do uprawiania roli na skraju lasu, ponieważ jesteś właścicielem ziemi”).

Tambun Bungai to imię wojownika ze starożytnego królestwa plemienia Ngaju Dayak, Królestwa Tanjung Pematang Sawang. Dajakowie zwykli nazywać Centralny Kalimantan Tambun Bungai. Zanim przybyli inwestorzy i zaczęli dominować w Tambun Bungai, wykorzystując ciężki sprzęt, Dajakowie z Centralnego Kalimantanu – zwłaszcza społeczności Mantangai Hulu, Kalumpang i Sei Ahas – były samowystarczalne i żyły w dobrobycie. Zbiory z ich pól i ogrodów warzywnych były obfite – zapewniały im żywność w każdym sezonie, zawsze zbierali nadwyżkę pożywienia. Materiał siewny obejmował kilka rodzajów lokalnych odmian ryżu, takich jak: Garagai, Siyam, Indu Sangumang, Bariwit, Kawung, Baputi, Manyahi, Jambu Bahandang, Tampurihat, Luwaw kantor, Hamuntai Bahenda i Nampui. W ich lesie było również wiele gatunków warzyw. W rzekach można było złowić mnóstwo ryb. Guma, rattan, a także inne produkty leśne przyczyniały się do ich samowystarczalności i dobrej kondycji zdrowotnej.

Problemy społeczności dajackich zaczęły się w 1995 roku od dwóch decyzji prezydenckich. Pierwsza to rozporządzenie dotyczące sytuacji bezpieczeństwa żywnościowego w Indonezji, druga to dekret w sprawie rozwoju torfowisk pod uprawę żywności w Centralnym Kalimantanie (Dekret nr 82/1995). Ostatnia z wymienionych, zainicjowana została przez Siswono Yudo Husodo, ówczesnego ministra ds. migracji. W tym czasie Indonezja żyła pod rządami tzw. Nowego Porządku Suharto.

Ambicje centralnego rządu pod wodzą Suharto, aby osiągnąć samowystarczalność ryżową w kraju, wiązały się z inspirowaniem i organizowaniem migracji ludzi z odległych regionów Indonezji (transmigracja), w celu osiedlania ich na torfowiskach, gdzie w zamyśle stawali się trybem biorącym udział w uprawie i produkcji żywności. W wyniku Projektu Oczyszczania Torfowisk (PLG) nie mniej niż 1 milion hektarów torfowisk i bagien zostało poddanych transformacji i przeznaczonych pod uprawę ryżu. Dążąc do stworzenia warunków pod ten projekt, zbudowano kanały w lasach torfowych Centralnego Kalimantanu. Mimo to projekt okazał się wielką porażką, ponieważ torfowiska nie nadawały się do uprawy hybrydowych odmian ryżu.

Administracja prezydenta Joko Widodo – której kadencja zakończyła się 20 października 2024 r. – powtórzyła ten sam błąd, uruchamiając kolejny projekt „państwa żywnościowego” w tym rejonie. Przedsięwzięcie to było jednym z prawie 200 Narodowych Projektów Strategicznych (PSN) rządu Indonezji na lata 2020–2024. Jego celem jest utrzymanie krajowego bezpieczeństwa żywnościowego. Rząd zainwestował w ten projekt ok. 1,5 biliona rupii indonezyjskiej (IDR), ale ta druga próba również nie zakończyła się powodzeniem.

Wykarczowanie torfowisk przez indonezyjskie władze otworzyło drzwi dla potężnych inwestorów dążących do przejęcia kontroli nad lasami ludu Dajak w Kalimantanie Centralnym. Lasy te są stale eksploatowane zarówno przez firmy prywatne, jak i państwowe. Na przestrzeni lat, a w szczególności w porze deszczowej, w regionie powstają wielkopowierzchniowe plantacje. Według danych Generalnej Dyrekcji Plantacji, Kalimantan Centralny ma trzeci co do wielkości obszar plantacji palm oleistych w Indonezji. W 2022 roku w Kalimantanie Centralnym było prawie 1,9 miliona hektarów plantacji palm oleistych, przy czym plantacje drobnych rolników zajmowały powierzchnię 330 000 hektarów, podczas gdy firmy prywatne zarządzały pozostałymi 1,5 miliona hektarami.

Firmy górnicze zanieczyściły równolegle piękne i zdrowe

środowisko, w których żyły społeczności Dajaków. Pokrywa leśna, która pierwotnie była źródłem zasobów zapewniających im utrzymanie, stale się zmniejsza. Z powodu działalności firm pracujących w regionie rzeki są zanieczyszczone toksycznymi chemikaliami, co wpływa na populacje i zdrowie ryb, a także innych gatunków zwierząt żyjących w rzece. Ponadto członkowie ludów dajackich – zwłaszcza kobiety – mają trudności z efektywnym wykorzystywaniem i praktykowaniem naturalnej medycyny opartej na darach lasu.

Plantacje palmy olejowej na dużą skalę i zarazem górnictwo nie są jedynymi zagrożeniami. W 2009 r. powołano do życia projekt REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation), zwany Partnerstwem Klimatycznym Lasów Kalimantanu (Kalimantan Forest Climate Partnership – KFCP). Projekt KFCP zainicjowano w ramach współpracy rządów Indonezji i Australii. Obszarem jego wdrażania stała się koncesja o powierzchni 120 tysięcy hektarów położona w poddystrykcie Mantangai (dystrykt Kapuas, prowincja Kalimantan Centralny).

Ograniczywszy dostęp lokalnych społeczności do lasu i rodzimą kontrolę nad nim, projekt KFCP zamiast pomóc, stworzył nowe problemy i konflikty horyzontalne w obrębie społeczności. Herlina, kobieta z wioski Sei Ahas powiedziała, że projekt KFCP nie był wdrażany w sposób przejrzysty. Informacje o projekcie nie były odpowiednio udostępniane społeczności; wiedziały o nim tylko niektóre osoby lub grupy. Prowadziło to do konfliktu między mieszkańcami, wyobcowaną większością i wolnymi elektronami, które otrzymały pewne korzyści.

Wśród najbardziej opornych środowisk na łonie rodzimej społeczności dajackiej, wobec dokonującej się ekspansji zewnętrznej stał się w owym czasie pierwiastek żeński. Kobiety z wiosek Mantangai, Kalumpang i Sei Ahas przystąpiły do zbiorowego ruchu oporu. Inicjowały dyskusje, podnosiły świadomość, budowały porozumienia.

Przeprowadziły również szkolenia, wzmacniając wzajemną odwagę

do tego, aby mówić o sytuacji i problemach, z jakimi borykają się od czasu, gdy ich las zaczął być kontrolowany przez korporacje. Jedną ze strategii, których używają, aby bronić swojej ziemi przed potężnymi inwestorami, jest zbiorowe ogrodnictwo różnych warzyw i roślin ziołowych. Zajmują się również tkactwem z rattanu, który jest rośliną występującą w lesie. Poprzez tkactwo kobiety zapisują historię cywilizacji Dajaków, która jest bardzo ściśle związana z naturą i lasem. Dla kobiet tubylczych tkanie jest formą oporu przeciwko niesprawiedliwościom, których doświadczają. Kobiety z ludu Dajak ponadto odwiedzały instytucje rządowe, aby domagać się sprawiedliwości i odzyskać swój las. Mają wsparcie Solidaritas Perempuan, organizacji, która konsekwentnie towarzyszyła walce mieszkańców Sei Ahas, Kalimang i Mantagai Hulu. Solidaritas Perempuan zapewnia kobietom przestrzeń do wyrażania swoich postulatów, nie tylko w regionie, ale także na szczeblu krajowym, a nawet międzynarodowym.

Jak dotąd ich zmagania przyniosły trzy duże zwycięstwa. Jednym z nich jest anulowanie projektu KFCP (choć lokalne przepisy nadal zabraniają społecznościom używania ognia w tradycyjny sposób). Drugim zwycięstwem jest cofnięcie licencji biznesowej dla firmy produkującej olej palmowy, a działającej we wsi Sei Ahas. Trzecim triumf to decyzja mieszkańców wsi Kalumpang, którzy opowiedzieli się za odrzuceniem rządowego projektu żywnościowego we własnej wsi. Według tutejszych kobiet i lokalnych społeczności, projekty te nie przyniosą im dobrobytu, a jedynie doprowadzą do przejęcia ich terytoriów.

Opracowanie: Damian Żuchowski

Na podstawie: WRM.org

Źródło: WolneMedia.net